

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2022)

3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

3^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

02-05 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΜΑΙΟΣ 2022

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Παπαδάτος Γιάννης
Πολυχρονοπούλου Σταυρούλα
Μπαστέα Αγγελική

ΑΘΗΝΑ

1

«Ο θεσμός του περιφερειακού διευθυντή.
Προκλήσεις και προοπτικές»

EMMANOYHA TENTZEPHS

doi: [10.12681/edusc.4535](https://doi.org/10.12681/edusc.4535)

Βιβλιογραφική αναφορά:

TENTZEPHS E. (2022). «Ο θεσμός του περιφερειακού διευθυντή. Προκλήσεις και προοπτικές». *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1(1), 65–73. <https://doi.org/10.12681/edusc.4535>

Τεντζέρης Εμμανουήλ

Δάσκαλος, Msc Διοίκηση και Οργάνωση της Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε. Παν. Θεσσαλίας, Med. «Ειδικής Αγωγής», Π.Τ.Δ.Ε. Παν. Αθηνών

Email: etentze@sch.gr

«Ο θεσμός του περιφερειακού διευθυντή. Προκλήσεις και προοπτικές»

Περίληψη

Ο θεσμός του Περιφερειακού Διευθυντή προέκυψε ως αναγκαία προϋπόθεση συντονισμού και εποπτείας των σχολικών μονάδων σε περιφερειακό επίπεδο. Η σημασία της θέσης του στο δίκτυο άσκησης διοίκησης στην εκπαίδευση είναι ουσιαστική και πρέπει να βρεθεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όσων ασχολούνται με τη διοίκηση της εκπαίδευσης ειδικότερα, αλλά και με τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος γενικά.

Κατά την τελευταία εικοσαετία, τα πολιτικά κόμματα αντιμετωπίζουν την αποκέντρωση ως προϋπόθεση για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, αλλά και για την αποτελεσματικότερη άσκηση της διοίκησής της. Είναι επόμενο λοιπόν, σε ένα τέτοιο κλίμα που επιζητά και προωθεί την αποκέντρωση, η διοίκηση της εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο να προσελκύει το ενδιαφέρον.

Παράλληλα, η ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου που αφορά στη διοίκηση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στη θεσμική και νομική περιγραφή του ρόλου του Περιφερειακού Διευθυντή, αποτελούν τη θεωρητική βάση του προβληματισμού για την ερευνητική προσέγγιση του θεσμού. Η περιγραφή του ρόλου του Περιφερειακού Διευθυντή, όπως αυτή εμφανίζεται στη σχετική νομοθεσία, αλλά και λεπτομέρειες που αφορούν στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του, συνθέτουν το πλαίσιο στο οποίο θα στηριχτούμε, ώστε να διερευνήσουμε εμπειρικά το ρόλο του.

Λέξεις κλειδιά: Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης, διοικητικός ρόλος, προσόντα, ιστορική αναδρομή, ιδιαιτερότητες.

Εισαγωγή

Αποτελεί κοινό τόπο ότι η πρόοδος και η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι συνάρτηση πλήθους παραγόντων άμεσα συνδεδεμένων, κατ' αρχήν με τη διοίκηση και κατ' επέκταση με τις ικανότητες των προσώπων που την ασκούν. Οι ικανότητες των ανώτερων στελεχών εκπαίδευσης, ο ρόλος και η θέση τους στην ιεραρχία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, είναι παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα την άσκηση της διοίκησης της εκπαίδευσης.

Εδώ και δύο δεκαετίες ιδιαίτερος λόγος γίνεται στη χώρα μας για την ουσιαστική αποκέντρωση ως προϋπόθεση για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, αλλά και για την αποτελεσματικότερη διοίκησή της. Προκύπτει λοιπόν ως αδιαμφισβήτητη ανάγκη η διερεύνηση του ρόλου του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης και της σημασίας του για τη διοίκηση της εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο.

Ο θεσμός του Περιφερειακού Διευθυντή εκπαίδευσης δεν μετράει πολλά χρόνια εφαρμογής στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Αντίστοιχα στην ελληνική βιβλιογραφία συναντά κανείς κυρίως περιγραφικές αναφορές σχετικές κατά βάση με τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντά του, υπό το πρίσμα μιας συνολικής ανάλυσης του συστήματος δημόσιας διοίκησης και του υποσυστήματος της διοίκησης της εκπαίδευσης. Αντίθετα, σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η διοίκηση της εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεί ήδη αντικείμενο ερευνών.

Το παράδειγμα της Βρετανίας

Το αγγλικό εκπαιδευτικό σύστημα θεωρείται από τα ιδιαίτερα αποκεντρωμένα συστήματα στη Ευρώπη. Συναντάμε εδώ την Τοπική Αρχή Εκπαίδευσης (Local Education Area – LEA) που είναι το τμήμα εκείνο ενός τοπικού συμβουλίου το οποίο είναι υπεύθυνο για την εκπαίδευση στην περιοχή δικαιοδοσίας του. Ο διευθυντής μιας τέτοιας τοπικής αρχής λέγεται Προϊστάμενος Εκπαίδευσης (Chief Education Officer). Υπάρχουν αναφορές στη βιβλιογραφία ότι με το πέρασμα του χρόνου η εξουσία των LEA μειώθηκε και ο ρόλος τους μετατράπηκε περισσότερο σε διαχειριστικό. Περιορίστηκε δηλαδή σημαντικά η συμβολή τους στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο, αν και η θέση τους στο πλαίσιο των τοπικών αρχών και κοινωνιών παραμένει ισχυρή (Bush & Kogan, 1982).

Σήμερα, οι τοπικές αρχές εκπαίδευσης έχουν την ευθύνη όλων των σχολείων της περιοχής τους, όπως για παράδειγμα την οργάνωση της χρηματοδότησης, την κατανομή των διαθέσιμων υποδομών, την πρόσληψη των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, είναι υπεύθυνες για την χρηματοδότηση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όσων μαθητών έχουν μόνιμη κατοικία στην περιοχή δικαιοδοσίας τους ανεξάρτητα από τον τόπο σπουδών.

Αυτό που θεωρητικά προσδοκά η Βρετανική εκπαιδευτική κοινότητα από τις Τοπικές Αρχές Εκπαίδευσης είναι η συνδρομή τους στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και των επιδόσεων των σχολείων και των μαθητών, η πρόσληψη και η διαρκής εκπαίδευση προσωπικού υψηλών προσόντων, η επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων μέσω της συνεργασίας όλων των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και, τέλος, η ορθολογική χρηματοδότηση για τη αξιοποίηση των αναδυόμενων ευκαιριών στην εκπαίδευση (Rogers, 2001).

Επιπλέον, είναι επιφορτισμένες με τη δικτύωση των σχολείων μεταξύ τους, καθώς και με την κεντρική οργάνωση της μεταφοράς των μαθητών, κυρίως στις αγροτικές περιοχές, τόσο για λόγους εξοικονόμησης κόστους μέσω κεντρικού σχεδιασμού όσο και απεμπλοκής των σχολείων από ευθύνες που επιβαρύνουν το διδακτικό-εκπαιδευτικό έργο. Παρακολουθούν την απόδοση των σχολείων και διασφαλίζουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη μείωση της σχολικής αποτυχίας

Τέλος, ένα πολύ βασικό καθήκον των τοπικών αρχών εκπαίδευσης είναι να διασφαλίζουν την παροχή εκπαίδευσης σε ομάδες αποκλεισμένων μαθητών στις αντίστοιχες μονάδες εκπαίδευσης και να φροντίζουν την επανένταξή τους (DfCS, 2000).

Το σουηδικό μοντέλο

Μέχρι το 1980 το εκπαιδευτικό σύστημα της Σουηδίας υπήρξε ιδιαίτερα συγκεντρωτικό, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι η κατανομή των πόρων για κάθε σχολείο γινόταν από κρατικά περιφερειακά συμβούλια και οι διευθυντές διορίζονταν από το Εθνικό Συμβούλιο της Εκπαίδευσης.

Ωστόσο, η εκπαιδευτική πολιτική τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε διαδικασία μεταρρύθμισης. Το 1985 ο νέος τότε νόμος που ψηφίστηκε από τη

Riksdag (Σουηδική Βουλή) αποκέντρωσε τη δύναμη από το κράτος προς τους δήμους. Εντούτοις, εξακολουθεί να υπάρχει ένα εθνικό πρόγραμμα σπουδών και το κράτος είναι υπεύθυνο για την εκπαιδευτική νομοθεσία. Το αναλυτικό πρόγραμμα που προβλέπει τον κορμό των διδασκόμενων μαθημάτων, τα χρονοδιαγράμματα και το σύστημα βαθμολόγησης τέθηκε σε ισχύ το 1994. Τα παιδιά από 7 έως 16 ετών οφείλουν να παρακολουθήσουν είτε ένα δημόσιο είτε ένα εγκεκριμένο ανεξάρτητο σχολείο. Για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ήδη από το 1991, διοικητικός προϊστάμενος και εργοδότης είναι η οικεία δημοτική αρχή. Τα σχολεία μπορούν να είναι οργανωμένα με διαφορετικό τρόπο το καθένα, αλλά πρέπει να διαθέτουν έναν υπεύθυνο – διευθυντή και να ακολουθούν το εθνικό πρόγραμμα σπουδών.

Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στο Σουηδικό εκπαιδευτικό γίγνεσθαι εντοπίζονται σοβαρές συγκρούσεις σε δομές προσδιοριζόμενες από κυβερνητικούς οργανισμούς που δε συνάδουν πολλές φορές με τις αντιλήψεις των διευθυντών και του υπόλοιπου δυναμικού του σχολείου (Hoog et al , 2005).

Οι έννοιες της συγκέντρωσης, της γραφειοκρατίας και της αποκέντρωσης στη διοίκηση της εκπαίδευσης

Η αποτελεσματικότητα της διοίκησης ενός εκπαιδευτικού συστήματος εξαρτάται από τον τρόπο οργάνωσης και διοίκησής του και από τα περιθώρια πρωτοβουλιών και αυτονομίας των οργανισμών του. Έτσι, τα εκπαιδευτικά συστήματα κατατάσσονται σε συγκεντρωτικά ή αποκεντρωτικά (Αθανασούλα – Ρέππα, 1999).

Η συγκεντρωτική διοίκηση οδηγεί στη μετριότητα και την έλλειψη προσαρμογής στις τοπικές ανάγκες. Οδηγεί σε ένα μέτριο εκπαιδευτικό σύστημα, που στερείται προοδευτικότητας και είναι ανίκανο να προάγει τη δημόσια εκπαίδευση

(Κόκκοτας, 1983). Επίσης, με το συγκεντρωτικό σύστημα, τα κεντρικά διοικητικά όργανα χειρίζονται όλα τα θέματα της διοίκησης είτε αυτά αφορούν το κέντρο είτε την περιφέρεια (Σαΐτης, 1992) και κατά συνέπεια επηρεάζεται ο χαρακτήρας των τοπικών και περιφερειακών αρχών, καθώς και της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες εξαρτώνται ολοκληρωτικά από την κεντρική εξουσία, έχοντας ελάχιστες δυνατότητες αυτενέργειας.

Όσον αφορά στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρατηρούμε ότι γίνονται κάποιες προσπάθειες για αποκέντρωση, αν και η εξουσία εξακολουθεί να παραμένει στα κεντρικά όργανα. Η διαδικασία εκχώρησης αρμοδιοτήτων στα περιφερειακά και τοπικά όργανα είναι διάχυτη τόσο στο ν. 2817/2000 όσο και στον 2986/2002, αλλά γίνεται με αργούς ρυθμούς και με ελάχιστη μέχρι σήμερα μεταβίβαση αρμοδιοτήτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να εμφανίζεται στο σύνολό του ακόμη ως συγκεντρωτικό με ιδιαίτερα εκτεταμένη γραφειοκρατική δομή.

Σε ένα σύστημα γραφειοκρατικό η δημόσια διοίκηση γίνεται δύσκαμπτη και περίπλοκη, γεγονός που συμβάλλει στην ανάπτυξη γραφειοκρατικών διαδικασιών σε σχέση με την εφαρμογή αποφάσεων και τα συνακόλουθα της γραφειοκρατικής νοοτροπίας (Σαΐτης, 2005).

Η έννοια της αποκέντρωσης

Με τον όρο «αποκέντρωση» ορίζεται η μεταφορά εξουσιών και αρμοδιοτήτων από την κεντρική εξουσία στα διάφορα επίπεδα της περιφέρειας. Η μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων στα περιφερειακά όργανα και στις υπηρεσίες τους δίνει τη νομιμότητα και τη δυνατότητα να ασκούν την εξουσία στην περιοχή της ευθύνης τους χωρίς να είναι απαραίτητη η έγκριση των κεντρικών αρχών και υπηρεσιών (Ανδρέου, 1996). Πολλές φορές η αποκέντρωση έχει τη μορφή της αποσυγκέντρωσης, δηλαδή της μεταβίβασης μόνο διοικητικών ευθυνών και όχι της αρμοδιότητας για ουσιαστικές αποφάσεις που χρειάζεται να συνοδεύεται και από οικονομικούς πόρους. Με τον τρόπο αυτό και με το πρόσχημα της αποκέντρωσης μετατοπίζεται η ευθύνη χωρίς να μεταφέρονται και τα ουσιαστικά μέσα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων (Ηλιού, 1994).

Κανένα κράτος (ή εκπαιδευτικό σύστημα) δεν υπάρχει που να έχει όλα τα όργανα διοίκησης συγκεντρωμένα στο κέντρο (στην πρωτεύουσα) και που να μην

έχει περιφερειακά (σε διάφορα επίπεδα) όργανα στα οποία να έχει εκχωρήσει κάποιες, έστω και επουσιώδεις, αρμοδιότητες. Ανάλογα με τη φύση και το χαρακτήρα τον οποίο έχουν οι αρμοδιότητες αυτές και συνακόλουθα το περιεχόμενο των εξουσιών που ασκούνται από τα περιφερειακά όργανα, τα διάφορα συστήματα κρατικής διοίκησης (ή εκπαίδευσης) διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες. Για λόγους καθαρά θεωρητικούς θα μπορούσαμε να ορίσουμε ένα κράτος (ή εκπαιδευτικό σύστημα) ως απόλυτα συγκεντρωτικό, όταν τόσο η χάραξη και διαμόρφωση της δημόσιας (ή εκπαιδευτικής) πολιτικής όσο και η υλοποίηση και εφαρμογή της στις συγκεκριμένες περιπτώσεις γίνεται εξ ολοκλήρου και αποκλειστικά από τα κεντρικά όργανα, τα οποία εδρεύουν στην πρωτεύουσα. Αντίθετα, ένα κράτος (ή εκπαιδευτικό σύστημα) θεωρείται ως διοικητικά αποκεντρωμένο, όταν η δημόσια (ή εκπαιδευτική) πολιτική χαράσσεται και διαμορφώνεται από τα κεντρικά όργανα, η υλοποίηση της όμως και η εφαρμογή της στις συγκεκριμένες περιπτώσεις επαφίεται, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, στα περιφερειακά όργανα. Τέλος, ένα κράτος (ή εκπαιδευτικό σύστημα) θεωρείται ως πολιτικά αποκεντρωμένο, όταν τόσο η χάραξη και η διαμόρφωση δημόσιας (ή εκπαιδευτικής) πολιτικής σε ουσιαστικούς τομείς όσο και η υλοποίηση και εφαρμογή της στην πράξη γίνεται από περιφερειακά όργανα. (Λαϊνάς, Α., 1990).

Πρόσφατες διοικητικές μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση

Με τις νομοθετικές ρυθμίσεις οι οποίες ψηφίστηκαν σταδιακά τα τελευταία είκοσι χρόνια, αλλά και με εκείνες της προηγούμενης δεκαετίας (1976-1985) δρομολογήθηκαν μία σειρά από μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στην εκπαίδευση που αφορούσαν σε όλες τις βαθμίδες της με σκοπό τη βελτίωση της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Ιδιαίτερα με το ν.2817/2000 προκειμένου να αποκεντρωθεί διοικητικά το εκπαιδευτικό σύστημα, δημιουργήθηκαν οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης με στόχο και πάλι τη διοικητική αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος και τη δημιουργία ενός τετάρτου επιπέδου διοίκησης..

Συνοπτικά λοιπόν, το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας διαιρείται σε τέσσερα (4) επίπεδα διοίκησης:

α) σε **επίπεδο Εθνικό**, το οποίο καλύπτει την οργανωτική δομή της εκπαίδευσης σε όλη την επικράτεια, καθώς και τον έλεγχο και την εποπτεία που

ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων,

β) σε **επίπεδο Περιφέρειας**, με τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που αντιστοιχούν στις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας.

γ) σε επίπεδο Νομού που καλύπτει θέματα της σχολικής εκπαίδευσης της διοικητικής περιφέρειας του νομού ή της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και

δ) σε επίπεδο Τοπικό που καλύπτει θέματα οργάνωσης και διοίκησης της σχολικής μονάδας (άρθρο 14 του ν. 2817/2000 όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το άρθρο 3 του ν. 2986/2002).

Η διοικητική οργάνωση της Εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο.

Μετά την ενεργοποίηση του θεσμού της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης το 1994, ο αιρετός νομάρχης έπαψε να έχει αρμοδιότητες σχετικές με την εποπτεία και τη διοίκηση της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αρμοδιότητες τις οποίες είχε πριν από το 1994, ως μετακλητός νομάρχης (Πουλής, 2007).

Ο αιρετός νομάρχης ασκεί σήμερα συγκεκριμένες αρμοδιότητες (ν. 2817/2000) οι οποίες μεταφέρονται στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις με προεδρικό διάταγμα (Π.Δ. 161/2000) και έχουν σχέση με τη λειτουργία της εκπαίδευσης, ιδίως σε θέματα σχετικά με τη στέγαση, συστέγαση, συντήρηση, μίσθωση και τις λειτουργικές ανάγκες των δημόσιων σχολείων, τη μεταφορά των μαθητών, τη λειτουργία των σχολικών επιτροπών, την έγκριση μαθητικών εκδρομών και άλλων θεμάτων τοπικού ενδιαφέροντος.

Οι Περιφέρειες αποτελούν ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του Κράτους, οι οποίες συνιστούν και το μοναδικό βαθμό αποκέντρωσης (ν. 2503/97).

Με το νόμο 2817/2000 ο θεσμός της «Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» με έδρα κάθε Περιφέρεια του Κράτους, υπάγεται ιεραρχικά στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με τον ίδιο νόμο οι υπηρεσίες της σχολικής εκπαίδευσης αποτελούν «αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων» και οι αρμοδιότητες τους ασκούνται από τις Περιφερειακές Διευθύνσεις της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Με τις ρυθμίσεις αυτές επέρχεται σοβαρή αλλαγή στην οργανωτική και λειτουργική δομή της σχολικής εκπαίδευσης (Πουλής, 2007).

Η θεσμοθέτηση του περιφερειακού επιπέδου διοίκησης της εκπαίδευσης ήταν μια αναγκαιότητα, διότι κάλυψε το κενό το οποίο υπήρχε στη διοικητική

πυραμίδα της εκπαίδευσης όλο το προηγούμενο διάστημα, από το 1982 μέχρι το 2000, δηλαδή από την κατάργηση των Εποπτών, οι οποίοι ήταν προϊστάμενοι των Επιθεωρητών μέχρι τη θεσμοθέτηση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, καθώς η έλλειψη συντονισμού είχε ως αποτέλεσμα τα εκπαιδευτικά στελέχη, Σχολικοί Σύμβουλοι και Προϊστάμενοι Διευθύνσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης να ενεργούν μόνο με τις εγκυκλίους που έστελνε κατά διαστήματα το ΥΠΕΠΘ ή αυτενεργούσαν χωρίς καμία κατεύθυνση, συντονισμό και εποπτεία (Μπάκας, 2007).

Καθήκοντα και αρμοδιότητες Περιφερειακών Διευθυντών Εκπαίδευσης

Οι Περιφερειακοί Διευθυντές ασκούν διοίκηση και έλεγχο λειτουργίας όλων των υπηρεσιών εκπαίδευσης της Περιφέρειας (δημόσιας και ιδιωτικής). Προΐστανται των γραφείων της Διεύθυνσης, ασκούν τη διοίκηση, τον έλεγχο και την εποπτεία όλων των αποκεντρωμένων υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της περιφέρειας τους, είναι διοικητικοί και πειθαρχικοί προϊστάμενοι των προϊσταμένων των τμημάτων Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης, του Τμήματος Διοίκησης, των Σχολικών Συμβούλων, και των Διευθυντών Εκπαίδευσης. Επίσης έχουν πειθαρχική δικαιοδοσία έναντι όλων των εκπαιδευτικών ή διοικητικών υπαλλήλων οι οποίοι υπάγονται στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης και υπηρετούν στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ταυτόχρονα, διαχειρίζονται την εκπαιδευτική πολιτική, εισηγούνται στον Υπουργό για όλα τα θέματα της αρμοδιότητάς τους και έχουν την ευθύνη της σύνδεσης των περιφερειακών υπηρεσιών της εκπαίδευσης με τις αντίστοιχες κεντρικές υπηρεσίες και τα όργανα προγραμματισμού, αξιολόγησης και έρευνας του ΥΠ.Ε.Π.Θ., όπως, για παράδειγμα, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, τον Οργανισμό Σχολικών κτηρίων. Επίσης, παρακολουθούν και τη λειτουργία των Γραφείων Εκπαίδευσης του νομού ή νομαρχιακού διαμερίσματος και ελέγχουν το έργο τους.

Επιπλέον, συγκροτούν τα Υπηρεσιακά Συμβούλια ΑΠΥΣΠΕ και ΑΠΥΣΔΕ και κυρώνουν τις πράξεις των συμβουλίων, εισηγούνται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων τη συγκρότηση των ανωτέρων περιφερειακών

υπηρεσιακών συμβουλίων, των οποίων και προεδρεύουν, μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης των Προϊσταμένων των Τμημάτων Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης, του Προϊσταμένου του Τμήματος Διοίκησης, των Σχολικών Συμβούλων, των Διευθυντών Εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών και διοικητικών υπαλλήλων, οι οποίοι υπηρετούν στις περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ανήκουν διοικητικά στην οικεία Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης.

Συνεργάζονται με το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, τις λοιπές περιφερειακές υπηρεσίες του κράτους και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και εισηγούνται για κάθε θέμα το οποίο σχετίζεται με την εκπαίδευση στο επίπεδο της περιφέρειας.

Περιφερειακοί διευθυντές και σχολικοί σύμβουλοι

Παρακολουθούν, συντονίζουν, ελέγχουν και εποπτεύουν το έργο των Σχολικών Συμβούλων της περιφέρειάς τους, αποφασίζουν για κάθε ζήτημα που έχει σχέση με τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων των Σχολικών Συμβούλων, εγκρίνουν την πραγματοποίηση των σεμιναρίων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των αξιολογητών στα Προγράμματα Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης και είναι διοικητικοί και πειθαρχικοί προϊστάμενοι τους. Επίσης, αναθέτουν στους Σχολικούς Συμβούλους την υποχρέωση να παρακολουθούν την Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη στα σχολεία γενικής παιδαγωγικής ευθύνης τους και διορίζουν τους Προέδρους των Βαθμολογικών Κέντρων των προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων.

Περιφερειακοί διευθυντές και Διευθυντές Εκπαίδευσης – Προϊστάμενοι Γραφείων

Παρακολουθούν, συντονίζουν, ελέγχουν και εποπτεύουν το έργο των Διευθυντών Εκπαίδευσης, των Προϊσταμένων των Γραφείων των Νομών ή Νομαρχιών και των σχολικών μονάδων. Συγκροτούν, ύστερα από εισήγηση των Διευθυντών Εκπαίδευσης, τα Υπηρεσιακά Συμβούλια ΠΥΣΠΕ και ΠΥΣΔΕ. Εισηγούνται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας τον ορισμό των τακτικών και αναπληρωματικών μελών των Περιφερειακών Υπηρεσιακών Συμβουλίων και των γραμματέων τους.

Ορίζουν τον αναπληρωτή του Διευθυντή Εκπαίδευσης της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τους αναπληρωτές των Προϊσταμένων Γραφείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Τεχνικής - Επαγγελματικής

Εκπαίδευσης και Φυσικής Αγωγής, ύστερα από πρόταση του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου.

Κυρώνουν τους πίνακες των υποψήφιων Διευθυντών των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ (Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα), των προϊσταμένων τμημάτων εκπαιδευτικών θεμάτων των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τοποθετούν με απόφαση τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ. και τους Προϊσταμένους Τμημάτων αντίστοιχα.

Αποφασίζουν για την τοποθέτηση Διευθυντών των Σχολικών Μονάδων. Κυρώνουν τους πίνακες προακτέων που συντάσσονται από το οικείο υπηρεσιακό συμβούλιο και εκδίδουν την απόφαση για προαγωγή των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τη διάθεσή τους, καθώς και για τη μετάθεση τους από σχολείο σε σχολείο της ίδιας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ύστερα από πρόταση του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου.

Τοποθετούν εκπαιδευτικούς σε θέσεις υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων, των Εργαστηριακών Κέντρων Φυσικών Επιστημών, των Κέντρων Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών, Γραφείων του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού ύστερα από πρόταση των Υπηρεσιακών Συμβουλίων.

Περιφερειακοί διευθυντές και αποκεντρωμένες εκπαιδευτικές υπηρεσίες

Ασκούν διοίκηση, εποπτεύουν και συντονίζουν το έργο των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων, των Κέντρων Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ), των Περιφερειακών Κέντρων Στήριξης και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.ΚΕ.Σ.Ε.Σ.) και των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ), είναι διοικητικοί και πειθαρχικοί προϊστάμενοι του προσωπικού τους και αποφασίζουν για την τοποθέτηση εκπαιδευτικών στις θέσεις των υπευθύνων και του προσωπικού αυτών, καθώς και για την ανάκληση των αποσπάσεων ύστερα από πρόταση του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου, με εξαίρεση το διορισμό του Διευθυντή και των Υποδιευθυντών των ΠΕΚ (Υπουργική Απόφαση υπ'αρ. Δ1 105657/8-10-2002 (ΦΕΚ 1340/Β').

Στρέβλώσεις που εντοπίζονται στο θεσμό των περιφερειακών Διευθυντών

Η πρώτη στρέβλωση είναι η ενοποίηση του συστήματος διοίκησης των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας) στο επίπεδο της

Περιφερειακής διεύθυνσης εκπαίδευσης κάτω από ένα πρόσωπο το οποίο μπορεί να προέρχεται από τη μια ή την άλλη βαθμίδα. Η ενοποίηση αυτή δεν εντοπίζεται σε νομαρχιακό επίπεδο αφού εκεί υπάρχουν χωριστές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά ούτε όμως και σε κεντρικό επίπεδο, αφού και εκεί υπάρχουν χωριστές διευθύνσεις σπουδών και προσωπικού για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Μια άλλη στρέβλωση του διοικητικού συστήματος που παρατηρείται είναι ότι οι Σχολικοί Σύμβουλοι υπόκεινται, για πρώτη φορά, σε Προϊστάμενο διοικητικό και πειθαρχικό που δεν προέρχεται από το σώμα των Σχολικών Συμβούλων.

Σε όλες τις αδυναμίες θα πρέπει να προστεθεί και μία ακόμη, η οποία είναι βασική και αφορά στην κατάργηση της υπαλληλικής ιεραρχίας με την τοποθέτηση βάσει πολιτικής επιλογής του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης, ως διοικητικού και πειθαρχικού προϊσταμένου, όλων των εκπαιδευτικών.

Αδυναμία επίσης αποτελεί και η σύνθεση των κεντρικών υπηρεσιακών συμβουλίων (ΚΥΣΠΕ, ΚΥΣΔΕ) που εδρεύουν στο Υπουργείο Παιδείας και στελεχώνονται από Διευθυντές Διευθύνσεων Εκπαίδευσης και ακυρώνουν, όταν υπάρξει περίπτωση προσφυγής, τις αποφάσεις των προϊσταμένων τους Περιφερειακών Διευθυντών Εκπαίδευσης.

Τέλος, αδυναμία υπάρχει στο θέμα της αξιολόγησης των στελεχών της εκπαίδευσης από τον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης, όταν αυτός προέρχεται από άλλη βαθμίδα, όταν έχει λιγότερα προσόντα από τους αξιολογούμενους, ή όταν έχει άλλη ειδικότητα κλπ. (Μπάκας, 2007).

Προτάσεις - Επίλογος

Κάθε αντικειμενικός και αμερόληπτος παρατηρητής μπορεί να βεβαιώσει ότι ο ρόλος του Περιφερειακού Διευθυντή είναι ιδιαίτερα σύνθετος. Μέσω της δημιουργίας του συγκεκριμένου θεσμού επιχειρήθηκε μια βαθμιαία αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων στη διοίκηση της εκπαίδευσης. Ωστόσο, η εκχώρηση αρμοδιοτήτων στον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης, δεν εξασφάλισε αυτόματα και τη δυνατότητα ανάληψης αποσαφηνισμένων-συγκεκριμένων πρωτοβουλιών μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο άμεσα καθορισμένο, αφού η γενική εποπτεία ασκείται από τον Υπουργό Παιδείας. Επιπροσθέτως, και ο επιτελικός σχεδιασμός και προγραμματισμός, καθώς και το κέντρο λήψης αποφάσεων δεν διαφαίνεται, προς το παρόν, να περνούν μέσα από την περιφερειακή διοίκηση της εκπαίδευσης.

Η προσφορά του θεσμού στην άσκηση διοίκησης της εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται θετική. Για να αποδώσουν περισσότερο στο ρόλο τους οι Περιφερειακές Διευθύνσεις, θα μπορούσαν να διευρυνθούν οι αρμοδιότητές τους σε σχέση με την οικονομική διαχείριση, με την παράλληλη εκχώρηση κάποιων δικών τους γραφειοκρατικών εργασιών προς τις Διευθύνσεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης και κατ' επέκταση στις σχολικές μονάδες.

Τις δυο τελευταίες δεκαετίες ο ρόλος και τα καθήκοντα των διοικητικών οργάνων της εκπαίδευσης έχει γίνει αντικείμενο ριζικών αλλαγών - τάση που καταγράφεται σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ανδρέου, 2004), με συνέπεια την αυξανόμενη ανάγκη για τον «επαγγελματισμό» των στελεχών της εκπαίδευσης. Συνεπώς η κατάρτιση και επιμόρφωση των στελεχών της εκπαίδευσης αποτελεί για όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα θεσμό στρατηγικής σημασίας, αφού μέσω αυτού επαναπροσδιορίζεται διαρκώς η σχέση του εκπαιδευτικού στελέχους με το εργασιακό του περιβάλλον και ενισχύεται η συνεχής προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξή του. Και μέσω αυτής, προωθείται η ανάπτυξη και εξέλιξη του προσωπικού που ηγείται και του οργανισμού που διευθύνει. (Αθανασούλα-Ρέππα, 2001)

Το αίτημα για αποκέντρωση συνεχίζει να παραμένει τόσο επίκαιρο, όσο και επιτακτικό. «Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έχει τα χαρακτηριστικά ενός πολιτικά συγκεντρωτικού συστήματος με σημαντικό βαθμό διοικητικής αποκέντρωσης» (Λαϊνάς, 1993, σελ. 257). Στο πλαίσιο αυτό, η κεντρική εξουσία πρέπει να αντιμετωπίσει το ρόλο της παιδείας ως αναπτυξιακή επένδυση και να προσαρμόζει ορθολογικά τα στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος στα εκάστοτε περιβαλλοντικά δεδομένα (Tiburcio, 1996).

Βιβλιογραφία

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α.(1999).**«Λήψη αποφάσεων στο χώρο της εκπαίδευσης».Στο Αθανασούλα- Ρέππα, Α., Κουτούζης, Μ., Μαυρογιώργος, Γ. ,Νιτσόπουλος, Β., Χαλκιώτης,. *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων*, τ.Α΄, σσ.67-114, Πάτρα: εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2001).** Κατάρτιση και Επιμόρφωση των στελεχών της εκπαίδευσης στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Στο Ανδρέου, Α. (επιμ.) *Οργάνωση και διοίκηση σχολικών μονάδων*. Αθήνα: ΟΙΕΛΕ, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ Κλαδικό εκπαιδευτικό Ινστιτούτο.
- Ανδρέου, Α.(1996).** «Σχετικά με την «Αποκέντρωση»του εκπαιδευτικού συστήματος», *Θέσεις*, τ. 55, σσ. 141-152.
- Ανδρέου, Α. (2004).** Η επιμόρφωση των στελεχών της Εκπαίδευσης. Εφημερίδα: *Ο κόσμος του Επενδυτή* , 8-9/5/2000.
- Bush, T. & Kogan, M. (1982).** *Directors of Education*. London: Allen and Unwin.
- Department for Children, Schools and Families - DfCS, (2000),** “*The role of the Local Education Authority in school education*”
- Ηλιού, Μ. (1994),** Αποκέντρωση και στρατηγικές εκπαιδευτικού προγραμματισμού, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τχ. 75/1994, σελ. 19-21.
- Hoog, J. ,Johansson, O. & Olofsson A. (2005).** Successful principalship: the Swedish case. *Journal of Educational Administration*, Vol. 43, No. 6, pp. 595-606
- Κόκκοτας, Β. Π. (1983).** *Η ελευθερία στην εκπαίδευση*, Αθήνα: εκδ. Γρηγόρη.
- Λαΐνας, Α. (1990).**Το διανομαρχιακό επίπεδο διοίκησης της εκπαίδευσης: μία εκκρεμότητα που πρέπει να ρυθμισθεί, *Διοικητική Μεταρρύθμιση*, τ. 43-44 (1990), σελ. 57-69.
- Λαΐνας, Α. (1993).** “Διοίκηση της εκπαίδευσης και αναλυτικά προγράμματα”, *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, τ. 19(1993), σσ. 254-294.
- Μπάκας, Θ. (2007).** «Το περιφερειακό επίπεδο διοίκησης της εκπαίδευσης. Αδυναμίες-ελλείψεις-προοπτικές», στα Πρακτικά Συνεδρίου *Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Πουλής, Π. (2007).** *Εκπαιδευτικό Δίκαιο και Θεσμοί*, Δ΄ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2007.
- Rogers , M. (2001).**“Reinventing the LEA”, *Education Journal*

Σαϊτης, Χ. Α. (1992). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης – Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: αυτοέκδοση.

Σαϊτης, Χ. Α. (2005). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης. Θεωρία και πράξη*. Αθήνα.

Tiburcio, L. (1996). «Διοίκηση της εκπαίδευσης» στο βιβλίο του Mialaret G. *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής*, Μετάφραση Ζακοπούλου Γ., Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα.

Νόμοι- Υπουργικές Αποφάσεις-Προεδρικά Διατάγματα

ΥΠ.Ε.Π.Θ Νόμος 2503/97, «*Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ 107, τ. Α')

ΥΠ.Ε.Π.Θ. Νόμος 2817/2000 «*Εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες και Άλλες Διατάξεις*» (ΦΕΚ 78 Α'/14-3-2000).

ΥΠ.Ε.Π.Θ. Νόμος 2986/2002 «*Οργάνωση των Περιφερειακών Υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και των Εκπαιδευτικών, Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών και Άλλες Διατάξεις*» (ΦΕΚ 24/13-2-2002).

Υπουργική Απόφαση υπ'αρ. Δ1 105657/8-10-2002 (ΦΕΚ 1340/Β').

Προεδρικό Διάταγμα 161/2000 «*Μεταβίβαση στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις αρμοδιοτήτων, τοπικού ενδιαφέροντος, που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*» (Α' 145).